

STATUTUL PROCURATURII ÎN SISTEMUL ORGANELOR DE STAT

Sergiu CIOBANU,
doctorand

RÉSUMÉ

L'article contient une analyse du status de le ministère public dans le système des autorités de l'Etat. Le principal aspect de ce problème consiste à identifier le place du ministère public dans ce système, ses relations avec le législatif et l'exécutif. L'auteur insiste sur la nécessité de garantir l'indépendance du ministère public à la fois dans ses relations avec le Parlement et avec le gouvernement, attendu que ceci nécessite le renforcement et le respectation des principes généraux d'organisation et de fonctionnement du ministère public.

Mots-clés: procureur, le parquet, le ministère public, les principes, l'indépendance, l'autonomie, le magistrat

REZUMAT

Articolul conține o analiză a statutului procuraturii în sistemul organelor de stat. Aspectul principal al acestei probleme constă în locul procuraturii în cadrul acestui sistem, raporturile sale cu legislativul și cu executivul. Autorul subliniază necesitatea asigurării independenței procuraturii atât față de Parlament, cât și față de Guvern, considerând că pentru aceasta este necesară consolidarea și respectarea principiilor generale de organizare și funcționare a procuraturii.

Cuvinte-cheie: procuror, procuratură, principii, independență, autonomie, magistrat

Introducere. Problema statutului procuraturii, mai ales în condițiile unui stat de drept, este una deosebit de importantă și extrem de actuală pentru Republica Moldova, dar și pentru multe țări din fostul lagăr socialist [20, p. 58].

Aspectul central al acestei probleme ține de locul procuraturii în sistemul organelor de stat. Vom aminti în acest sens că jurisdicțiile care își trag rădăcinile din sistemul de drept englez, de obicei, plasează instituția procuraturii în cadrul puterii executive (de ex., Canada, Statele Unite ale Americii, Republica Irlanda etc.), în timp ce jurisdicțiile care aplică modelul continental, introdus de Louis al XIV-lea al Franței, percep procurorul ca o parte a puterii judecătorești (de ex., Franța, Italia, România etc.).

Un astfel de model a fost aplicat în Moldova pînă la perioada sovietică [17, p. 10-11], fiind reluat la începutul anilor '90 ai secolului trecut. În prezent, procuratura Republicii Moldova este, conform legii, „o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești” [9, art. 1].

Uniunea Sovietică a adoptat un al treilea model, împuternicind Procurorul General cu cea mai importantă sarcină a statului – de a supraveghea toate sferele vieții publice și sociale [1, p. 46]. Acest fapt a făcut procuratura cea mai puternică instituție în sistemul de drept sovietic [15, p. 38], dar și cea mai convenabilă pentru reprimarea oricărei încercări de opunere față de sistem și pentru dezvoltarea tiraniei.

Fiind parte integrantă a Uniunii So-

vietice, Moldova a avut parte, o perioadă destul de lungă de timp, de o procuratură de asemenea „atoputernică”. Declaraarea independenței Republicii Moldova și pășirea pe calea democratizării și a integrării europene a determinat reconsiderarea radicală a rolului procuraturii în cadrul statului și locul acesteia în sistemul organelor de stat. Pe cale de consecință, o preocupare centrală a procesului de reformare a procuraturii s-a axat pe determinarea statutului acesteia în sistemul organelor de stat.

În prezentul demers științific ne propunem să analizăm statutul procuraturii în sistemul organelor de stat prin prisma raporturilor sale cu legislativul și executivul, precum și a principiilor ce stau la baza organizării și funcționării acestei instituții.

Materiale folosite și metode aplicate. La realizarea studiului au fost folosite studii ale cercetătorilor autohtoni, români și străini. Totodată, drept surse de referință au servit unele acte legislative din Republica Moldova și România, acte juridice și documente de politici comunitare, precum și câteva rapoarte de nivel național și european în materia analizată, fapt ce a determinat aplicarea în mare parte a metodei comparative de cercetare (de rînd cu metoda logică, sistemică, analiza, sinteza etc.).

Rezultate obținute și discuții. Potrivit legii-cadru în vigoare – *Legea cu privire la Procuratură* [9]: „Procuratura își desfășoară activitatea în cadrul autorității judecătorești și este independentă în împuternicirile sale față de alte organe ale puterilor statale”.

În pofida acestor prevederi legislative, în literatura de specialitate se susține că, la fel ca și în majoritatea statelor ex-sovietice, Procuratura în Republica Moldova este subordonată direct Parlamentului, care exercită controlul asupra acesteia prin intermediul rapoartelor prezentate de către Procurorul General și prin intermediul numirii sau demiterii acestuia [16, p. 84]. De aici practic încep cele mai grave deficiențe ale statutului Procuraturii și iată de ce.

Din momentul declarării independenței statului nostru, de regulă, niciunul dintre Procurorii Generali ai Moldovei nu și-a exercitat mandatul său în volum deplin și definitiv. Odată cu alegerile parlamentare, cu schimbarea majorității parlamentare și a puterii de guvernământ, de regulă, era numit și noul Procuror General. Acest fapt este o relevantă constatare a nivelului real de imparțialitate a procurorului în Moldova. Din aceste considerente, în doctrină se opinează că, în astfel de condiții, Procuratura s-a transformat practic într-o instituție „de buzunar” a alianței parlamentare majoritare [14, p. 36]. Pe cale de consecință, acest moment nu ne permite să vorbim despre o independență reală a procuraturii față de legislativ [20, p. 58].

Potrivit cercetătorilor români, numirea Procurorului General de către Parlament, la propunerea Președintelui Parlamentului, are menirea de a scoate instituția etatică a Procuraturii din sfera „puterii” executive. Practic, sub aspect formal, Procuratura se află sub controlul autorității legislative (chiar dacă legătu-

rile Procuraturii cu autoritatea executivă au rămas a fi extrem de strânse [7, p. 277]. La acest ultim aspect legislația nu conține reglementări privind gradul de extindere a atribuțiilor Guvernului față de Procuratură, ceea ce, în viziunea unor cercetători, nu garantează independența și imparțialitatea procurorilor în îndeplinirea funcțiilor lor [20, p. 59].

În plan comparat, vom reitiera că în prezent locul procuraturii în diferite țări este diferit: într-o serie de state, această instituție aparține Parlamentului, în altele aparține puterii executive, subordonată Ministerului Justiției (de ex., Austria, Danemarca, Germania și Olanda [18, pct. 26]), iar în unele procuratura face parte din puterea judecătorească (de ex., Italia, Polonia etc.). Această diversitate de „poziții” ale procuraturii vorbește despre dezvoltarea istorică diferită a statelor și despre tradițiile istorice ale acestora [20, p. 58; 14, p. 40-41].

Mai mult, Europa juridică este divizată la acest subiect între sistemele unde Procuratura este independentă complet față de Parlament și Guvern și sistemele unde Procuratura este subordonată uneia dintre aceste instituții, păstrînd, în același timp, un anumit spațiu de manevre pentru acțiuni independente [6].

În timp ce există o pluralitate de modele, se atestă o tendință vizibilă spre o Procuratură mai independentă, decît una subordonată sau legată de executiv. Chiar dacă, în unele state, subordonarea Procuraturii față de executiv este mai degrabă un aspect de principiu decît o realitate (în sensul că executivul este foarte atent pentru a nu interveni în cauze individuale), totuși problema fundamentală rămîne, deoarece în practică s-ar putea să nu existe garanții împotriva unor astfel de intervenții. Aparența intervenției poate fi la fel de dăunătoare ca și imixtiunea reală [8]. Astfel, în viziunea cercetătorului Al. Cocîrță, mai coerentă și optimală se prezintă consolidarea autonomiei și independenței Procuraturii în cadrul autorității judecătorești [2, p. 9].

Evident, aceasta nu este o opinie general acceptată. Există doctrinari care au manifestat serioase rezerve față de această poziție, susținînd necesitatea considerării Procuraturii ca parte componentă a „puterii” executive. Unii autori au precizat o soluție mai nuanțată, în sensul că Procuratura,

prin rolul și modul de organizare, are o natură duală: executivă și judiciară (în niciun caz o natură judecătorească). Altfel spus, Procuratura ar trebui să fie un organ al autorității executive, cu competențe materializate pe plan judiciar [7, p. 279-280].

Criticînd în contextul dat dispozițiile constituționale, cercetătorul V. Curpăan subliniază că dacă legiuitorul constituant din Moldova a avut în vedere tradiția organizării judecătorești din România, atunci era necesar ca titlatura capitolului IX din cadrul Titlului III al Constituției Republicii Moldova să fie eventual modificată din „Autoritatea judecătorească” în „Autoritatea judiciară”, pentru a putea cuprinde astfel și Procuratura [7, p. 280]. Aceasta deoarece tot ceea ce poartă sintagma „judecătorească” nu se poate referi decît la instanțele judecătorești și la membrii care le compun – *judecătorii*.

Întrucît instituția etatică a Procuraturii este inclusă în „puterea” judecătorească se impune – *de lege ferenda* – includerea judecătorilor și a procurorilor într-o categorie profesională unică și totodată distinctă în raport cu alte categorii profesionale. Este vorba despre categoria profesională a „magistraților”. În dezvoltarea acestei idei, autorul român subliniază că calitatea de *magistrați* trebuie să o aibă nu doar judecătorii de la instanțele judecătorești, ci și procurorii din cadrul unităților de procuratură, fiecare cu statute profesionale distincte, așa cum de altfel prevede Constituția, în raport de atribuțiile pe care le exercită în mod concret: primii înfăptuiesc justiția (judecătorii), iar ceilalți apără interesele generale ale societății, în cadrul activității judiciare (procurorii). Prin urmare, instituirea categoriei socioprofesionale a „magistraților” este în deplină concordanță cu spiritul voinței legiuitorului constituant, care a reglementat instituția Procuraturii, alături de instanțele judecătorești și de Consiliul Superior al Magistraturii, în cadrul capitolului consacrat „Autorității judecătorești” [7, p. 280].

Mai mult, pornind de la faptul că, în esență, instituția procuraturii este de sorginte pur sovietică, reprezentînd în perioada de existență a URSS un instrument de represiune al statului sovietic totalitar, ar fi necesar ca legiuitorul constituant să renunțe la denumirea de „procuratură” și să de-

numească această instituție etatică cu titlatura „Minister Public” [7, p. 276], conchide V.S. Curpăan.

După cum se poate observa, poziția autorului citat coincide logicii de organizare a „Procuraturii” în România, instituție de asemenea încadrată constituțional în sistemul „Autorității judecătorești”, dar sub autoritatea ministrului justiției (potrivit art. 132 alin. (1) din Constituția României [4]). În viziunea noastră, totuși Procuratura urmează să fie echidistantă atît față de legislativ (cazul Moldovei), cît și față de executiv (cazul României), deoarece ambele puteri sînt puternic politizate.

Chiar dacă *de jure* independența față de legislativ este consacrată, totuși după cum am subliniat anterior, procuratura Republicii Moldova *de facto* este „subordonată” legislativului. În acest sens, specialiștii [14, p. 41] susțin că pentru garantarea independenței Procuraturii față de legislativ este necesară legiferarea imposibilității demiterii deliberante a Procurorului General din funcție. Prin urmare, situația ar putea fi salvată în mare măsură prin consolidarea principiilor de organizare și funcționare a Procuraturii, la care ne vom referi în cele ce urmează.

Principiile organizării și funcționării Procuraturii. După cum se știe, principiile reprezintă reguli esențiale consfințite în norme de drept care stabilesc modul de organizare și exercitare a atribuțiilor Procuraturii [19, p. 104].

În lumina dispozițiilor cuprinse în art. 2 din Legea cu privire la Procuratură [9] (în continuare – *Lege* sau *Lege-cadru*), Procuratura își desfășoară activitatea potrivit următoarelor principii: *principiul legalității, principiul transparenței, principiul independenței, principiul autonomiei, principiul controlului ierarhic intern și al controlului judecătorească*.

Principiul legalității. Exercițînd controlul executării exacte și uniforme a legilor, procuratura trebuie să activeze ea însăși în strictă conformitate cu legea, călăuzindu-se în primul rînd de Constituția și legile Republicii Moldova (vezi art. 54 pct. a) din *Lege-cadru* [9]).

Principiul legalității în activitatea procuraturii cere, în primul rînd, ca fiecare act emis, orice acțiune procedurală să se îndeplinească în strictă conformitate cu legea, să reflecte ce-

rințele ei și să se realizeze prin metode și forme legale. Orice act contrar legii sau ordinelor Procurorului General urmează a fi anulat de procurorul ierarhic superior (în cazul dat sînt relevante dispozițiile art. 54 alin. (4) și (5) din Legea-cadru [9]).

În respectarea legalității are o importanță deosebită controlul procurorului asupra activității de urmărire penală. Orice abatere de la lege duce la încălcarea drepturilor și libertăților omului: reținerea, tragerea neîntemeiată la răspunderea penală, percheziții neîntemeiate etc. Prin urmare, fiecare procuror își asumă întreaga responsabilitate pentru legalitatea măsurilor întreprinse [19, p. 105] și deci pentru respectarea drepturilor și libertăților omului.

În doctrina românească se susține că principiul legalității are în vedere activitatea judiciară în general a Procuraturii, în procesul penal sau civil, și de asemenea obligația procurorului de a exercita acțiunea penală sau civilă în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, în vederea protejării interesului public sau privat, cînd acestea au fost încălcate prin fapte de natură penală sau în cazurile în care este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri prevăzute de lege în acțiunile cu caracter civil [12, p. 77].

În același timp, într-o interpretare mai largă, se poate susține că principiul legalității presupune și faptul că rolul Procuraturii este limitat prin Constituție la activitatea judiciară, orice ingerință în alte activități fiind interzisă, mai ales că regulile de competență sînt de strictă interpretare. Așadar, în virtutea principiului legalității, Procuratura își desfășoară activitatea prin mijloace proprii, specifice, conform principiilor și dispozițiilor constituționale și ale celorlalte legi.

Principiul independenței. Indiferent ce model adoptă un anumit stat, este cunoscut faptul că Procurorul General și agenții săi joacă un rol-cheie – teoretic, dacă nu întotdeauna practic – în asigurarea faptului că sistemul justiției penale funcționează într-un mod independent și imparțial [10]. Pentru a juca eficient acest rol, procurorii trebuie să fie protejați de ingerințe sau influențe necorespunzătoare, inclusiv influența venită din partea legislativului și execu-

tivului. Acesta este motivul pentru care modelul continental plasează procurorul în cadrul puterii judecătorești, oferindu-i dreptul la protecțiile asigurate de independența justiției. În jurisdicțiile în care procurorul face parte din executiv, s-au dezvoltat tradiții puternice prin care se interzice altor membri ai executivului să se implice în cazuri individuale. Unele jurisdicții au completat aceste cutume cu modelele legiferate de Director al Serviciului Public al Procuraturii (de ex., Republica Irlanda și Canada la nivel federal și în provinciile Nova Scoția și Quebec), permițînd Directorului Serviciului Public al Procuraturii să nu ia în considerație ordinele executivului, cu excepția cazului cînd acestea sînt emise în scris și publicate oficial [17, p. 11].

În conformitate cu art. 2 alin. (3) din Legea-cadru, principiul independenței exclude posibilitatea de subordonare a Procuraturii autorității legislative și celei executive, precum și de influență sau de imixtiune a altor organe și autorități ale statului în activitatea Procuraturii. Deci, independența organelor procuraturii față de autoritățile publice și subordonarea lor numai Procurorului General sînt chemate să garanteze exercitarea întocmai de către acestea a atribuțiilor stabilite de Constituție și lege [19, p. 105].

După cum s-a enunțat mai sus, independența Procuraturii din Republica Moldova este amenințată pe segmentul relațiilor sale cu legislativul. Or, altfel spus, independența Procuraturii este subminată de influența politicului. Chiar dacă este vorba în acest sens doar de *independența externă*, totuși este destul de clar că prin intermediul acesteia este amenințată nemijlocit și *independența internă* (grație raporturilor de subordonare ierarhică din sistem).

În pofida acestui fapt, cercetătorii susțin că independența organelor procuraturii se asigură prin [19, p. 106]: centralism și strictă subordonare; procedura de numire și eliberare din funcție a procurorilor; stabilirea incompatibilității funcției de procuror cu oricare altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice; inadmisibilitatea intervenției în activitatea de control exercitată de către procuror. Din cîte se poate observa, cercetătorii vorbesc în acest caz mai mult despre

independența internă, adică despre autonomia procurorilor.

Principiul autonomiei. Potrivit art. 2 alin. (4) din Legea-cadru [9]: „Procurorul își organizează activitatea și o desfășoară pe principiul autonomiei, asigurat prin independență procesuală și control judecătorec, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cauzele și în cazurile pe care le examinează”.

Articolul 56 din Lege este dedicat în întregime autonomiei procurorului, stabilind următoarele măsuri de asigurare a acesteia: a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuțiilor Procuraturii, a atribuțiilor și a competențelor procurorului în cadrul exercitării funcțiilor Procuraturii; b) procedura de numire, suspendare și de eliberare din funcție; c) declararea inviolabilității lui; d) discreția decizională acordată prin lege procurorului în exercițiul funcției; e) stabilirea prin lege a interdicțiilor privind imixtiunea unor alte persoane sau autorități în activitatea procurorului; f) alocarea de mijloace adecvate pentru funcționarea sistemului organelor Procuraturii, crearea de condiții organizatorice și tehnice favorabile activității acestor organe; g) asigurarea materială și socială a procurorului; h) alte măsuri prevăzute de lege. Prin urmare, în procesul de luare a deciziilor, procurorul este autonom, în condițiile legii.

Generalizînd asupra principiului independenței și cel al autonomiei, ținem să subliniem că aceste principii-garanții nu sînt date procurorilor în propriul lor interes, ci în interesul supremației legii și al celor care caută și doresc înfăptuirea justiției [11].

Principiul subordonării și al controlului ierarhic. Chiar dacă principiul subordonării ierarhice nu este expres consacrat în art. 2 din Legea-cadru, acesta poate fi dedus cu ușurință din interpretarea logică a celorlalte prevederi ale legii respective. În acest sens, sînt relevante dispozițiile art. 56, în care este stipulat că „dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sînt obligatorii pentru procurorii din subordine”. Deci, per ansamblu, în raport cu Procurorul General al Republicii toți ceilalți procurori sînt subordonați atît acestuia, cît și procurorilor ierarhici superiori.

Totodată, trebuie precizat că, po-

trivit art. 2 alin. (5) din Legea-cadru, în activitatea Procuraturii controlul ierarhic intern este un principiu care asigură exercitarea dreptului procurorului ierarhic superior de a verifica legalitatea deciziilor emise de procurorul ierarhic inferior. O dezvoltare a acestor prevederi o atestăm în art. 56 al aceleiași Legi, unde este stabilit că procurorul ierarhic inferior poate cere ca dispoziția să-i fie dată în scris, fiind în drept să refuze executarea unei dispoziții care este vădit ilegală sau care vine în contradicție cu conștiința sa juridică, putând să o conteste procurorului ierarhic superior. În cazul în care deciziile luate de procuror sînt considerate ilegale, acestea pot fi anulate motivat de către procurorul ierarhic superior (deci, în contextul exercitării controlului ierarhic al legalității).

În același context, *Codul de procedură penală* prevede la art. 51 alin. (3¹) că: „Indicațiile date de procurorul ierarhic superior pot fi contestate de procuror la Procurorul General și adjuncții lui. Procurorul General și adjuncții lui decid asupra contestării, prin ordonanță motivată, în termen de cel mult 15 zile” [3].

Principiul controlului judecătoresc. Este un principiu strîns legat de principiul legalității și de cel anterior enunțat. Fiind consacrat expres în art. 2 alin. (5) din Legea-cadru, acest principiu presupune „posibilitatea contestării în instanță de judecată a deciziilor și a acțiunilor cu caracter procesual ale procurorului”, reprezentînd astfel o garanție importantă pentru asigurarea legalității activității Procuraturii.

De asemenea, principiul în cauză poate fi atestat și în art. 56 din Legea-cadru, în care este prevăzut că: „În situația în care procurorul ierarhic superior respinge plîngerea, acțiunile și actele procurorului pot fi atacate în instanță de judecată”.

Principiul unității și centralismului organelor procuraturii. Acest principiu, formulat cu precădere de doctrină, presupune unitatea scopurilor în activitatea Procuraturii; caracterul comun al formelor și metodelor de exercitare a controlului asupra executării stricte și uniforme a legii, reacționare prin aceleași mijloace la depistarea încălcărilor de lege, de către procurorul general sau procurorii ierarhici inferiori, precum și universalitatea mijloacelor juridice în

vederea lichidării cauzelor și condițiilor care le-au favorizat. Sub anumite aspecte, unitatea și centralismul organelor procuraturii sînt asigurate și prin modul de numire și de destituire din funcție a procurorilor [19, p. 108].

Totodată, cercetătorii precizează în context că centralismul în activitatea organelor procuraturii nu trebuie înțeles drept o subordonare oarbă procurorului ierarhic superior; dimpotrivă, acesta presupune o independență procesuală a procurorilor la soluționarea anumitor probleme, inițiativă și o activitate creativă. Procurorii nu sînt mecanisme de executare a ordinelor și indicațiilor Procurorului General, ci oameni conștienți de activitatea desfășurată. Procurorii ierarhici superiori sînt obligați să asigure independența procesuală a procurorilor [19, p. 109].

Principiul proporționalității. Conform pct. 1 din Recomandarea REC(2000)19, „Procuratura reprezintă autoritatea publică care, în numele societății și al interesului public, asigură aplicarea legii atunci cînd încălcarea acesteia atrage o sancțiune penală, luînd în considerare atît drepturile individului, cît și eficacitatea necesară sistemului de justiție penală” [6].

Principala problemă care apare în acest caz constă în determinarea limitei dintre protejarea drepturilor și stabilirea restricțiilor necesare realizării cu succes a justiției penale. Dat fiind faptul că de atribuția procurorului ține respectarea drepturilor omului și aplicarea proporțională a restricțiilor în condițiile legii [21, p. 66], anume acestuia adesea îi revine și sarcina de a decide problema proporționalității în baza unui studiu multilateral, complet al circumstanțelor cauzei [19, p. 105].

Cadrul legal al urmăririi penale din Republica Moldova conține prevederi ce reglementează principiul proporționalității (oportunității), principiu ce în esență îi permite procurorului să decidă pornirea sau nu a urmăririi penale. Aceasta se poate explica prin prioritatea interesului public, cînd întru apărarea acestuia procurorul poate decide asupra începerii urmăririi penale. Astfel procurorul ar putea modela politica de control al infracțiunilor săvîrșite de către persoane care nu sînt periculoase societății și al cazurilor cînd neaplicarea unei pedepse poate avea consecințe mai favorabile asupra societății în general

și a individului în special, decît atunci cînd se aplică [19, p. 106].

Dat fiind faptul că în doctrina de specialitate este destul de polemizată problema dreptului/obligației procurorului de a dispune începerea urmăririi penale, noi ne vom limita în prezentul studiu doar la precizarea faptului că principiul proporționalității are o valoare incontestabilă în activitatea Procuraturii, întrucît însuși Constituția Republicii Moldova în mod expres consacră aplicabilitatea acestui principiu în cazurile restricționării drepturilor și libertăților garantate constituțional, aceasta fiind una dintre condițiile operării unor îngrădiri în scopuri legitime în drepturile individului, astfel încît să fie găsit un echilibru just între interesele conflictuale implicate la caz și să nu fie adusă atingere însăși existenței prerogativei subiectului [13, p. 28].

Principiul publicității. Organele Procuraturii, potrivit legii, sînt obligate să comunice Parlamentului, Președintelui Republicii, Guvernului și organelor administrației publice centrale de specialitate și locale starea criminalității. Prin urmare, în spiritul publicității sînt comunicate datele privitoare la starea criminalității, nivelul și dinamica ei, precum și măsurile întreprinse împotriva acestor vicii sociale. Cercetătorii însă recunosc în acest sens că adeseori, făcîndu-se abuz de principiul publicității, mijloacele de informare în masă comunică date importante din activitatea procurorului, care ulterior își pierd valoarea lor probantă. De aceea, vorbind despre publicitatea activității organelor procuraturii, trebuie ținut cont de faptul că datele și mersul urmăririi penale pot fi date publicității doar cu consimțămîntul procurorului și numai în măsura în care el o consideră necesară [19, p. 107].

Principiul transparenței. Într-un stat de drept se acordă o atenție deosebită transparenței activității instituțiilor de stat. La prima vedere, se pare că procurorul este liber de a acționa în această privință. Totuși, modul de accesare, termenele de examinare a cererilor de acces la informație, modalitatea de prezentare a informațiilor solicitate, drepturile și obligațiile colaboratorilor organelor Procuraturii în procesul asigurării accesului la informațiile oficiale, subiecții împuterniciți a difuza informații publice privind activitatea organelor

Procuraturii sînt stabilite de anumite acte normative interne ale Procuraturii Generale. Procurorul este obligat a coopera cu mass-media atîta timp cît această informație nu afectează în mod inadecvat activitatea Procuraturii, nu lezează drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor sau nu încalcă legislația în vigoare [16, p. 86].

Principiul operativității. Drept premise ale recunoașterii și reglementării legislative a acestui principiu servesc dispozițiile art. 5 alin. (3) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [5], ce se referă la desfășurarea într-un termen rezonabil a procesului penal, îndeosebi a fazei de urmărire penală, fapt ce presupune operativitate de acțiune din partea organului de urmărire și, respectiv, a procurorului; precum și dispoziția de la pct. 24 lit. c) din Recomandarea REC(2000)19 a Consiliului Europei, ce prevede că „procurorii, exercitîndu-și funcțiile, trebuie în special să se asigure că sistemul de justiție penală funcționează pe cît de operativ posibil” [6]. Operativitatea presupune rapiditate în acțiune, care însă trebuie să fie echilibrată, fără a prejudicia calitatea activității desfășurate, evitîndu-se superficialitatea rezultatelor acesteia [19, p. 107].

Principiul depolitizării organizării și activității procuraturii. Unul dintre principiile caracteristice pentru întreaga activitate de stat sovietică a fost principiul conducerii partinice. Potrivit acestuia, partidul comunist efectua conducerea politică permanentă a activității organelor procuraturii, îndeosebi în ceea ce privea alegerea, repartizarea și educarea politică a cadrelor organelor de drept. Organele de partid interveneau nejustificat în soluționarea cauzelor în instanțele de judecată [19, p. 107].

Odată cu destrămarea URSS, organele de drept au fost depolitizate. După declararea Independenței Republicii Moldova, prin Legea cu privire la procuratură din anul 1992 s-a interzis crearea de partide și alte organizații social-politice în organele procuraturii, acesta fiind primul pas spre depolitizarea acestora.

În prezent, potrivit Legii-cadru (art. 35 alin. (2) pct. b) [9]), procurorii nu au dreptul să facă parte din partide sau din formațiuni politice, să desfășoare ori să participe la activități cu caracter politic, iar în exercitarea atribuțiilor să exprime sau să manifeste în orice mod

convingerile lor politice. În plus, potrivit art. 61 lit. e), „participarea (procurorului – *e.n.*) la activități publice cu caracter politic” constituie abatere disciplinară.

Desigur, sub acest aspect se poate susține că principiul depolitizării organelor procuraturii s-a realizat. În schimb însă, considerăm că a rămas a fi problematică excluderea completă a influenței politice asupra acestor organe, exercitată de legislativ și executiv.

Concluzii. Generalizînd, subliniem că totalitatea principiilor menționate, aflîndu-se într-o independență reciprocă, organizează activitatea procurorului, astfel încît acesta să-și exercite funcțiile în mod echitabil, conștient și expeditiv, să respecte și să ocrotească drepturile omului, contribuind în acest mod la asigurarea unui proces judiciar echitabil și la buna funcționare a sistemului de justiție în ansamblu. Prin urmare, pentru a asigura respectarea acestor principii este nevoie de o voință reală de a consolida la nivel legislativ instituția răspunderii juridice a procurorilor.

Referințe bibliografice

1. Bassiouni Ch., Savitski V.M. (eds) *The Criminal Justice System of the USSR*. USA: Springfield, 1979, 268 p.
2. Cocîrță Al. *Reforma Procuraturii Republicii Moldova: obiective, activități, rezultate*. Chișinău: Cartier, 2013, 16 p.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104-110 din 07.06.2003.
4. Constituția României din 21 noiembrie 1991 (revizuită). În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 233 din 21.11.1991. Republicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 767 din 31.10.2003.
5. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 54-55/502 din 21.08.1997.
6. Council of Europe. *Recommendation Rec(2000)19 on the role of public prosecution in the criminal justice system*. Explanatory Memorandum. [sursă electronică]: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=376859&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383#>.
7. Curpăn V.S. *Tratat de drept constituțional român*. Vol. II. Bacău: Rovimed Publishers, 2011, 878 p.
8. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2010)040. Report on European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II – The Prosecution Service. [resurs electronic]: [www.venice.coe.int/WebForms/documents/?pdf=CDL-AD\(2010\)040-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)040-e)
9. Performanțele justiției penale prin prisma drepturilor omului. Moldova: Fundația Soros, noiembrie 2009.
10. Legea cu privire la Procuratură, nr. 294 din 25.12.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 55-56 din 17.03.2009.
11. Liniile Directoare asupra Rolului Procurorilor, adoptate la cel de-al VIII-lea Congres al Națiunilor Unite de prevenire a Criminalității și Tratatului Infractorilor, care a avut loc la Havana, Cuba (27 august – 7 septembrie 1990).
12. Liniile Directoare cu privire la Etica și Comportamentul Procurorilor – „Liniile directoare de la Budapesta”, adoptate la Conferința Procurorilor Generali din Europa la 31 mai 2005.
13. Măgureanu F. *Organizarea instituțiilor judiciare*. Ediția a III-a. București: Universul Juridic, 2003, 320 p.
14. Morărescu A. *Principiul proporționalității în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015, 170 p.
15. Nagacevski V. *Rolul și funcțiile procuraturii într-un stat bazat pe drept*. Situația în Republica Moldova. În: *Avocatul poporului*, 2002, nr. 1-3, p. 36-45.
16. Purici D. *Discreția procurorului la limitele legii, moralei și raționamentului*. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 12, p. 83-85.
17. Raport de evaluare. Consiliul Superior al Procurorilor, Republica Moldova. ODIHR, OSCE, 2013.
18. Raport privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – Organele de urmărire penală, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 85-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 decembrie 2010). [resurs electronic]: https://crisidanilet.files.wordpress.com/2011/06/cven-raport_indep_proc.pdf.
19. Roman D., Cerbu A., Vîzdoagă T., Ursu S. *Organizarea și activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept în Republica Moldova*. Chișinău: Cartdidact, 2004, 220 p.
20. Ursu N. *Raporturile dintre Procuratură și puterea legislativă și cea executivă*. În: *Revista Națională de Drept*, 2002, nr. 5, p. 58-59
21. Ursu N. *Rolul, locul și funcțiile procuraturii*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2002.